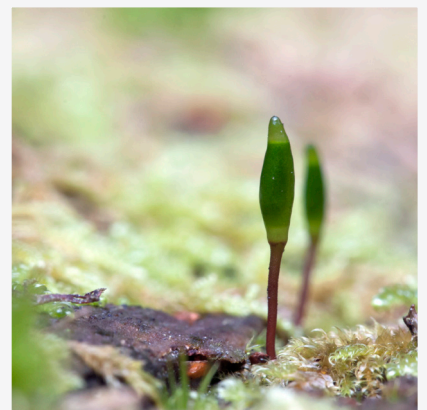

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Tynnelsö-Prästholmen

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0220370 Tynnelsö-Prästholmen

Kommun: Strängnäs

Områdets totala areal: 27,6 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2019-06-19

Markägarförhållanden: Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2000-07-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9020 - Nordlig ädellövskog

9080 - Lövsumpskog

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: Prioriterade naturvärden är de äldre ädellövskogarna och inslag av lövsumpskog.

Motivering: Löv- och ädellövskogen har höga naturvärden knutna till död ved och gamla träd och hela ön utgör en värdefull fågellokal, bl.a. för mindre hackspett.

Prioriterade åtgärder: Skogen i Natura 2000-området ska få utvecklas mot att få en naturskogsartad karaktär, med träd av hög ålder, god kontinuitet i trädskiktet och hög andel död ved.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Tynnelsö-Prästhölen ligger på en udde till ön Tynnelsö, som skjuter ut i Tynnelsöfjärden. Området är av riksintresse för kulturmiljövården, naturmiljövården, friluftslivet och för fisket, men det gäller främst vattnet runt ön. Marken i söder mot huvudön är mycket sank och vassdominerad. Skogsmarken inom området utgörs av nordlig ädellövskog och mindre partier av lövsumpskog. På 40- och 50-talet betades skogen på Prästhölen och tecken finns på äldre avverkningar inom området. Området har en relativt sen markanvändningshistoria. Större delen av området har utgjorts av små kobbar med omgivande sankmark under historisk tid. Det historiska kartmaterialet, troligtvis daterat till mitten av 1700-talet, visar på att kobbarna nyttjades som betesmark. På häradskartan, från 1900, utgjorde Prästhölen fortfarande en egen ö. De mer höglänta partierna betades och hade ett lövbärande trädskikt medan de mer låglänta sank partierna brukades som äng. Av det tidigare ängsbruket syns inga kulturhistoriska spår då dessa partier har legat orörda under en längre tid.

Naturvärdena på Prästhölen är främst knutna till den gamla löv- och ädellövsskogen som dominerar området. Skogen präglas av ek och inslaget av klibbal hittas främst utmed stranden. Därutöver förekommer även ask, samt inslag av alm, björk, rönn, hägg, tall och gran. I fältskiktet dominerar högrörter och bredbladiga gräs. Buskar av hägg, viden, måbär och hagtorn förekommer i området. Skogen är olikåldrig med en genomsnittsålder på cirka 100 år, men det finns träd av ek, ask, alm och tall som är betydligt äldre än så. Död ved förekommer allmänt till rikligt i form av lågor, klenved och torrträd. Den gamla ädellövsskogen har en flora av sällsynta lavar, exempel på detta är fynd av liten punktlav, grå punktlav, lönnlav och blekspik. Området innehåller även värdefulla livsmiljöer för fåglar, mossor, svampar och ryggradslösa djur. Fågelarten mindre hackspett har revir på norra delen av Tynnelsö och par av tranor, samt sångsvan har observerats i området.

Tynnelsö bildades i relativt sen tid, området höjde sig ur Mälaren för ca 3000 år sedan, det vill säga under den yngre bronsåldern. Dess högsta punkt i hagen, strax väster om gården, ligger endast 15 meter över Mälarens yta. Berggrunden består helt av gnejs. Berget går i dagen på några ställen på ön. De lösa jordlagren på ön utgörs av postglacial lera och morän, på ett flertal platser uppträder försumpningar i terrängen.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt Miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs det tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett Natura 2000-område (7 kap 28§ Miljöbalken). Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.

Skydd: Området ingår i naturreservatet Tynnelsö Prästhölen.

Skötsel: Områdets lövsump- och ädellövskog bör ges möjlighet att utvecklas mot att bli naturskogsartad med träd av hög ålder, god kontinuitet i trädskiktet och hög andel död ved. Om graninväxt ökar kan ung gran behöva hållas efter. Ett visst inslag av undertryckt gran gynnar fågellivet.

Beslutet och skötselplanen för området (beslutade 2003-06-13) anger skötselåtgärder som delvis inte stämmer överens med bevarandemålen för områdets innevarande naturtyper. Den skötseln som är beskriven för Natura 2000-områdets avgränsning i skötselplanen är för närvarande att skogsmarken skall få utvecklas fritt. Dock behöver innevarande naturtyperna ofta olika typer av störningar för att kunna utvecklas på ett naturligt sätt. Om naturtyperna skall kunna bevaras på lång sikt kan röjning av inväxande gran bli aktuellt inom deras avgränsning, vilket också hindras av skötselplanens skrivning att skogsmarken skall få utvecklas fritt. Inte heller skötselområdena som är utpekade i skötselplanen överensstämmer fullständigt med avgränsningarna för naturtyperna, vilket också påverkar skötseln för de olika naturtyperna. Beslutet och skötselplanen kan därför på sikt behöva revideras för att tydliggöra skötselåtgärderna för respektive naturtyp, samt anpassa och möjliggöra områdets skötsel för att på bästa långsiktiga sätt uppnå naturtypernas bevarandemål och därmed också ett gynnsamt bevarandetillstånd.

En utförlig områdesbeskrivning av lövsumpskogen saknas och behöver komplettera. Även en artinventering bör utföras inom båda naturtyperna för att öka kunskapen om området arter.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt bevarandetillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9020 - Nordlig ädellövskog

Areal: 11,98 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen utgör större delen av skogsmarken i området och finns koncentrerad i de norra och centrala delarna. Norra kanterna angränsar till sjöstrand. Skogen präglas av ek, men har även inslag av ask samt alm, björk, rönn, hägg, tall och gran. I fältskiktet dominerar högrörter och bredbladiga gräs. Buskar av hägg, viden, måbär och hagtorn förekommer inom området med naturtypen. Skogen är olikåldrig med en genomsnittsålder på cirka 100–110 år, men det finns även träd av ek, ask, alm och tall som är betydligt äldre än så. Död ved förekommer allmänt till rikligt i form av lågor, klenved och torrträd. Den gamla ädellövskogen har en flora av sällsynta lavar, exempel på detta är fynd liten punktlav, grå punktlav, lönnlav och blekspik. Området innehåller även värdefulla livsmiljöer för fåglar, mossor, svampar och ryggradslösa djur.

Bevarandemål

Lövskogen ska vara olikåldrig och skiktad med ett rikligt inslag av gamla träd, döda träd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier. Skogstypens utveckling ska främst styras av naturlig dynamik och naturliga störningar som åldrande, stormar, insektsangrepp med mera. I ädellövskogen ska det finnas rikligt med ask och ek samt efterträdare av dessa träd. Även andra lövträd som lind, alm och lönn är viktiga inslag. Gran får endast förekomma i mindre mängd. Det ska finnas typiska kärlväxter för naturtypen, framförallt sådana som redan finns i området, som exempelvis trolldruva. Det ska även finnas många, för ädellövskogen, typiska arter av mossor, lavar och svampar. Arealen av nordlig ädellövskog (9020) inom Natura 2000-området ska inte minska från sin nuvarande areal på cirka 12 hektar.

Negativ påverkan

- Alla former av produktionsinriktat skogsbruk både i och i anslutning till objektet, som minskar åldersspridning, naturlig föryngring, fragmenterar området och förändrar mikroklimatet. Avverkning av gamla lövträd och avlägsnande av död ved påverkar många arter negativt.
- Tunga transporter genom området och större markslitage genom ökat besöksstryck kan påverka markfloran negativt. Måttligt tramp är sällan negativt.
- Dikning och annan markavvattning i eller intill området kan påverka markhydrologin.
- Markberedning intill området kan påverka markhydrologin och öka eller förändra tillförsel av näringsämnen.
- Plantering/invandring av andra trädslag som t.ex. gran kan vara ett hot mot naturtypen.
- Högt betetryck från älg och annat vilt kan motverka återväxt av vissa lövträd.
- Exploatering för bebyggelse, väg, mast eller annan verksamhet, vilket fragmenterar området och kan påverka markhydrologi.
- Ett ökat kvävenedfall kan påverka och förändra artsammansättningen.
- Nya sjukdomar och större utbrott av redan införda skadeorganismer på träden som riskerar att bli ett problem för vissa lövträd, som exempelvis askskottsjuka eller almsjuka. Exempelvis kan dessa sjukdomar slå ut större bestånd av dessa lövträd vilket även kan leda till minskning av arter knutna till dem.

Bevarandetillstånd

Skogen i området innehåller gamla träd, samt har ett olikåldrigt trädskikt. Det finns allmänt till rikligt med död ved i området i form av lågor, klenved och torrträd. Miljön hyser ett antal intressanta arter knutna till naturtypen, därav några rödlistade arter. Bevarandetillståndet för naturtypen nordlig ädellövskog (9020) inom Natura 2000-området Tynnelsö-Prästholmen bedöms därför som gynnsamt. Om graninväxten ökar inom naturtypen kan röjning av gran behöva göras för att upprätthålla det gynnsamma bevarandetillståndet.

9080 - Lövsumpskog

Areal: 4,02 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Lövsumpskogen förekommer i de södra, blöta strandkanterna av området. Skogen domineras av klibbal

Bevarandemål

Lövsumpskogen ska ligga på fuktig - blöt mark med naturlig hydrologi. Skogen ska vara olikåldrig och ha inslag av äldre träd och död ved. De övre trädskikten ska domineras av klibbal, ask, asp och glasbjörk. Gran är ett naturligt inslag i naturtypen, men alltför stor inväxt av gran, exempelvis till följd av dikespåverkan, är negativt. Främmande trädslag ska ej förekomma. Naturliga störningar och naturlig dynamik ska huvudsakligen styra skogens utveckling. Den äldre lövsumpskogen ska ha naturskogskaraktär och ha en hög biologisk mångfald av kärlväxter, mossor och fåglar. I äldre sumpskogar med svämpartier och översilning bör rödlistade arter kunna påträffas. Typiska arter för naturtypen ska finnas i området. Arealen av lövsumpskog (9080) inom Natura 2000-området Tynnelsö-Prästholmen ska inte minska från sin nuvarande storlek på cirka 4 hektar.

Negativ påverkan

- Dikning eller annat ingrepp i eller i angränsande skogsbestånd, som sänker markvattenytan eller på annat sätt förändrar markhydrologin.
- Påverkan från vattenreglering som innebär sänkt vattenstånd eller att existerande vattenståndsfluktuation uteblir.
- Körning med tunga maskiner genom området, vilket förutom vegetationsskador kan förändra markvattenflödet genom djup spårbildning eller genom att marken kompakteras.
- Inväxt av ung gran eller främmande trädslag som på sikt kan konkurrera ut lövträden.
- Avverkning eller hårda gallringar/röjningar av träd- och buskskikt i anslutning till området, som medför starkt förändrat ljusinsläpp.
- Skogsbruksåtgärder som fragmenterar skogen, minskar dess biologiska variation eller förstör viktiga strukturer.
- Selektiv gallring av löv för vedbehov eller för att gynna produktionsvärden knutna till gran.
- Gödsling eller kalkning inom området, vilket påverkar hydrokemi och näringsstatus i marken och dess vegetation.
- Försurning av marken bland annat genom kvävenedfall eller påverkan av kväve från omgivningen.
- Borttagande av viktiga substrat som död ved
- Anläggning av vägar eller byggnation inom området som master och liknande, vilket fragmenterar området.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen lövsumpskog (9080) inom Natura 2000-området Tynnelsö-Prästholmen bedöms som okänt, då det är ett bristfälligt bedömningsunderlag av områdets strukturer och arter. En inventering av naturtypen inom området behövs således för att kunna göra en riktigt bedömning av bevarandetillståndet för naturtypen. På sikt kan eventuell graninväxt behöva åtgärdas för att naturtypen ska kunna uppnå och upprätthålla ett gynnsamt bevarandetillstånd.

Dokumentation

Referenser:

ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Arfakta. <http://arfakta.artdatabanken.se>. 2018–12

Artportalen. Rapportsystem för växter, djur och svampar. <https://www.artportalen.se/> [Uttag:2018-09-17]

Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2006. Bevarandeplan för Natura 2000-område Tynnelsö-Prästholmen (SE0220370) Strängnäs kommun. Dnr: 511-11286-2004

Länsstyrelsen i Södermanlands län 2003. Skötselplan för naturreservatet Tynnelsö-Prästholmen.

Naturvårdsverket, 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000. <https://naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddad-natur/Natura-2000/>

Skogens pärlor. Skogsstyrelsens karttjänst. <https://kartor.skogsstyrelsen.se>

Skyddad natur. Naturvårdsverkets karttjänst. [Skyddadnatur.naturvardsverket.se/](https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/)

Inventeringar:

VMI-Södermanland, Länsstyrelsen, opublicerad (inventerad 1991–92).

Ädellövskogsinventering, Väla 3:1, 1986-06-10.

Bilagor

Exempel på arter i Tynnelsö-Prästholmen Natura 2000-område

Exempel på arter som har noterats i Tynnelsö-Prästholmen Natura 2000-område (inom parentes anges eventuell rödlistekategori, samt i förekommande fall typisk art (TA) för naturtypen/-erna).

Fåglar:

Mindre hackspett, *Dendrocopos minor* (NT, TA)

Lavar:

Blekspik, *Sclerophora sp.* (NT-EN)

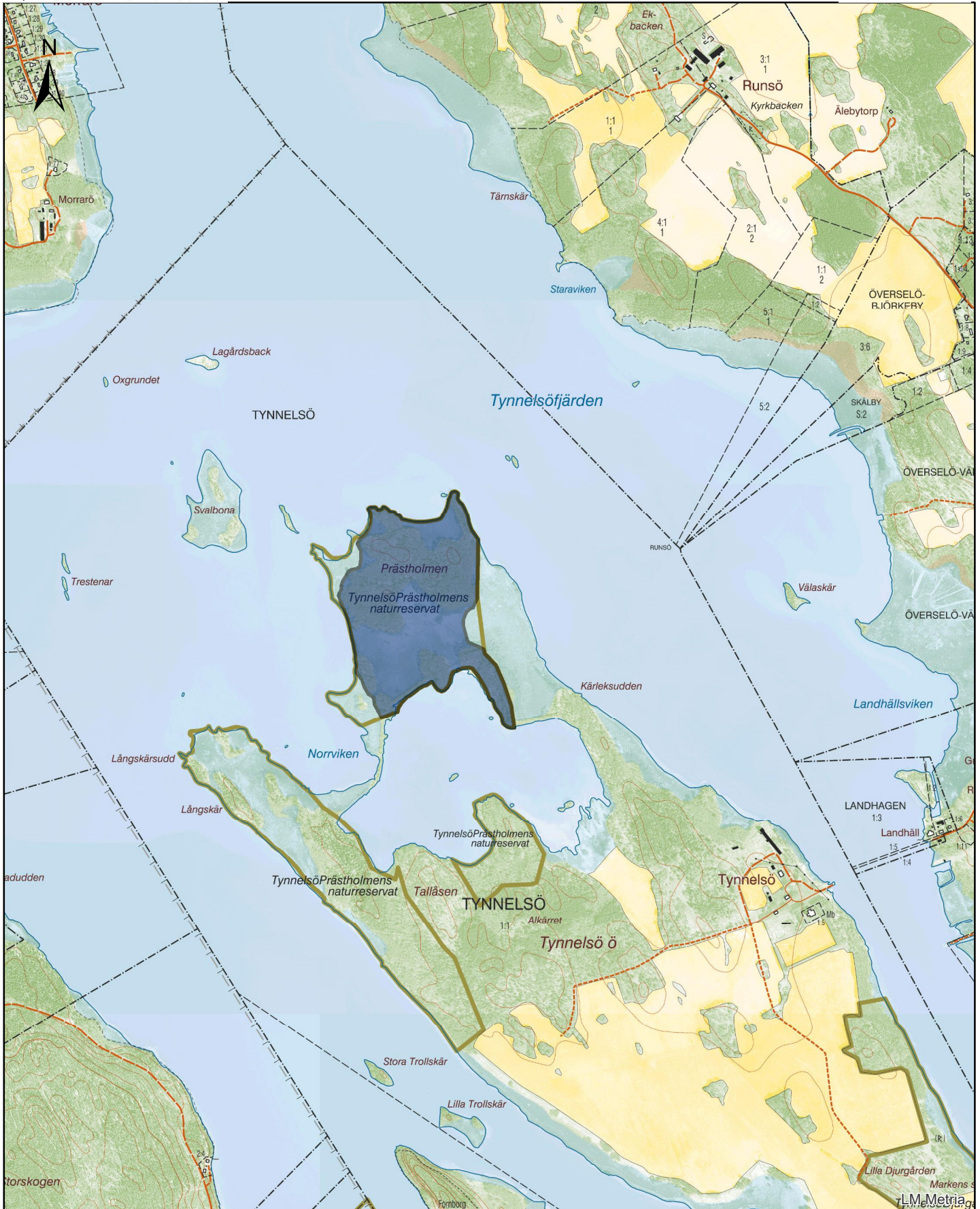
Grå punktlav, *Acrocordia gemmata*

Liten punktlav, *Acrocordia cavata*

Lönnlav, *Bacidia rubella* (TA)

Svampar:

Barkticka, *Oxyporus corticola* (TA)

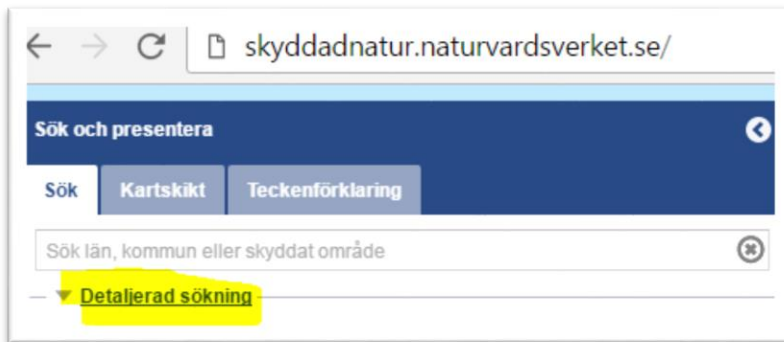
Länsstyrelsen Södermanland © Lantmäteriet Geodatasamverkan

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

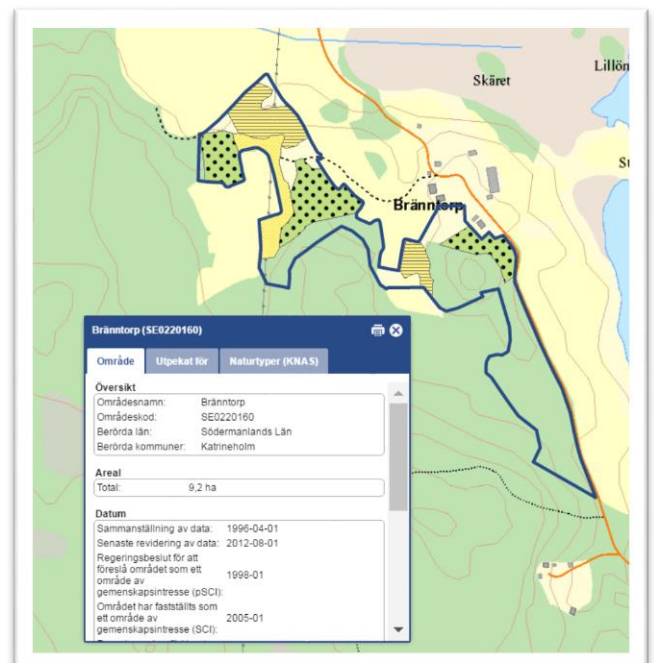
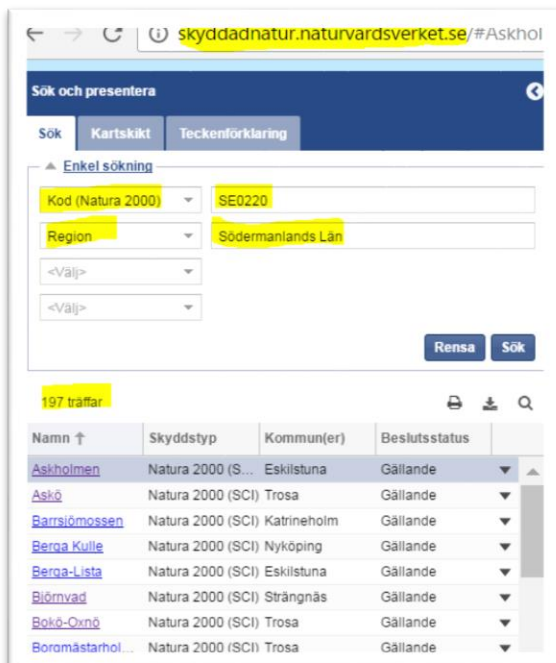
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

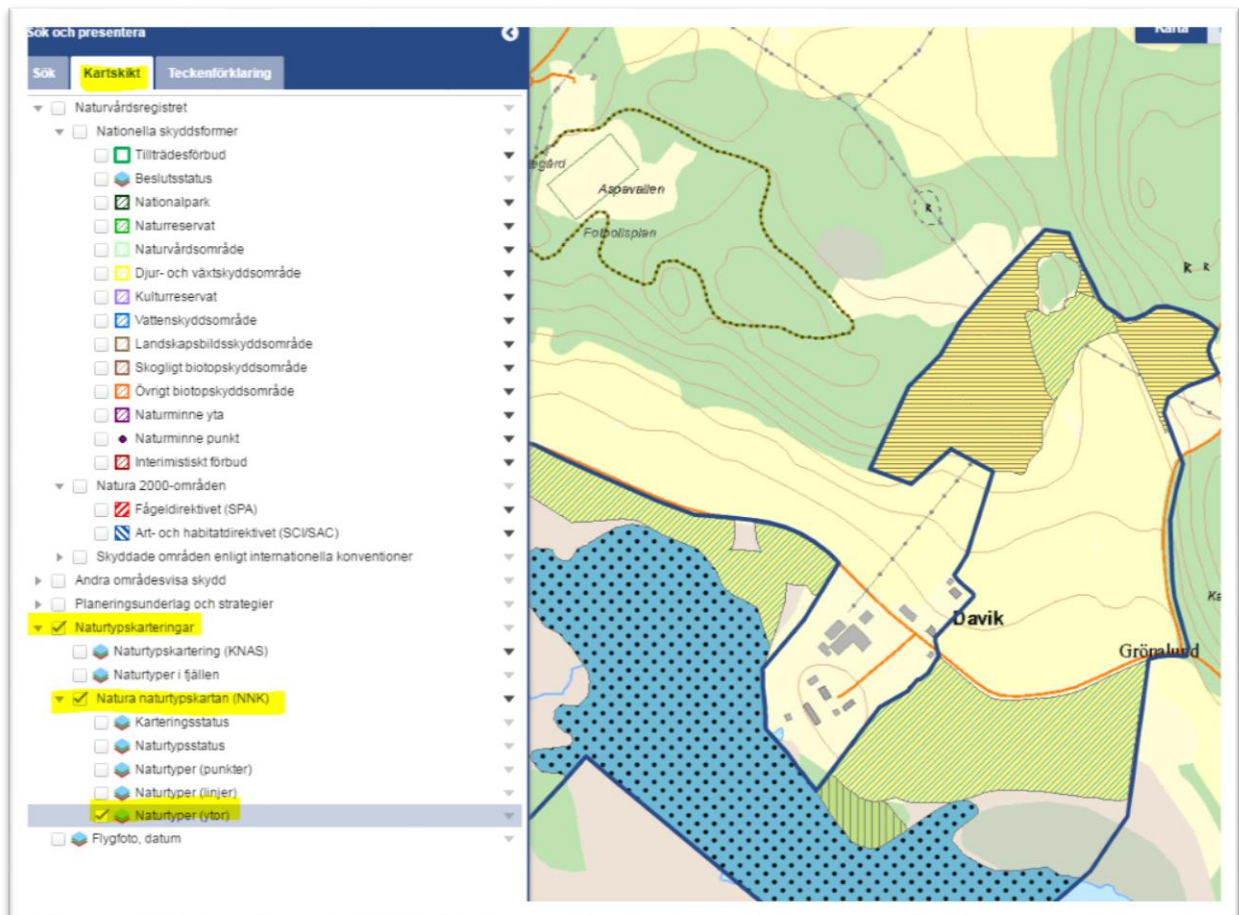
Välj *Region* och sök fram Södermanlands län

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

Karttjänst VISS Vattenkartan – avrinningsområden

<https://viss.lansstyrelsen.se/Maps.aspx>

I denna karttjänst går det bl.a. att se utbredningen av avrinningsområden.

1) Öppna Vattenkartan:

The screenshot shows the VISS Vatteninformationssystem Sverige website. At the top, there is a search bar and navigation tabs for 'Avancerad sök', 'Kartor', 'Hämta data', and 'Om VISS'. The main content area is titled 'Kartgalleri' and contains several map thumbnails with descriptions:

- Vattenkartan (ny plattform)**: Samma innehåll som den gamla Vattenkartan men med ett nytt utseende baserat på ny teknik - fungerar i de flesta webbläsare och mobila enheter. Om man inte behöver verktyg som utskrift mm. går det att öppna kartan i ett enklare utförande, öppna kartan.
- Enkla kartan**: Kartan kan även öppnas i [enklare utförande](#) vilket passar bra för mindre skärmar. Innehåller statusklassningar, mjölkvalfetsnormer och indelning av vatten. [Filen om enkla kartan](#)
- Påverkanskällor**: Kartan visar nya bedömningar av påverkanskällor från tredje förvaltningscykeln. Konnektivitet, hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd visas inte då de kommer att kompletteras våren 2019.
- Vattenmyndighetens data på GeodataKatalogen**: Hämta hem geodata från VISS på Länsstyrelsens Geodatakatalog. Det som finns tillgängligt är statusklassningar, vattenförekomster samt mjölkvalfetsnormer. Geodatan hittas lättast genom att filtrera på ansvarig organisation och markera Vattenmyndigheterna. Filerna tillhandahålls i shapeformat med referenssystemet SWEREF 99 TM. Det finns också lyrifiler (ArcGIS 10.3 format).
- Kraftigt modifierade vatten samråd (avslutat)**: Karta som visar de vatten som omfattades av samrådet om förslag till mjölkvalfetsnormer för kraftigt modifierade vatten 2/5-30/9 2018 (samrådet är avslutat, läs mer på [Vattenmyndigheternas webbsidor](#)).

At the bottom, there are logos for VATTENMYNDIGHETENA, Länsstyrelserna, and Havs och Vatten myndigheten. Footer text includes 'Webbmaster: viss-support@lansstyrelsen.se' and 'Cookiepolicy VISS Öppna API'.

2) Zooma in till önskat område i kartan och kryssa i lagren under "Avrinningsområden" som finns längst ner under "Vattenförekomster och övrigt vatten":

The screenshot shows the 'Lagerlista' (Layer List) panel. It has a search bar at the top labeled 'Sök i lagerlista'. Below the search bar is a list of layers with checkboxes and expand/collapse icons:

- Övervakning
- Åtgärder och påverkan
- Vattenförekomster och övrigt vatten** ...
- Vattenförekomster (2017-2021)
- Vattenförekomster och övrigt vatten - (2010-2016)
- Vattenförekomster och övrigt vatten - (2004-2009)
- Avrinningsområden**
- SMHI huvudavrinningsområden (2016) ...
- Vattenförekomst avrinningsområden ytvatten (VARO) ...
- SMHI delavrinningsområden (2016) ...
- Miljö kvalitetsnormer 2016-2021 ...
- Statusklassningar och bedömningar 2010-2016
- Skyddade områden enligt vattenförvaltningsförordningen ...
- Skyddade områden - miljöbalken ...
- Typindelning ...
- Administrativa områden ...
- Havsmiljödirektiv ...
- Vattendirektivet Norge (NVE) ...
- Vattendirektivet Finland (SYKE) ...
- Topografiska webbkartan nedtonad ...
- Topografiska Webbkartan Nedtonad ...
- Ortofoton ...
- Ortofoto ...